

УДК 657.631

НАТАРОВА

Олена Володимирівна

lenanatarova@rambler.ru

МЕТОДИЧНІ ПРИЙОМИ КОНТРОЛЮ ТА ШЛЯХИ ЇХ
УДОСКОНАЛЕННЯ

METHODS OF CONTROL AND WAYS OF IT SIMPROVEMENT

аспірантка

Національного

університету

біоресурсів і

природокористування

України

Стаття присвячена дослідженню методичних прийомів державного фінансового контролю та визначенню шляхів їх удосконалення.

Статья посвящена исследованию методических приемов государственного финансового контроля и определены пути их усовершенствования.

The present article is dedicated to determination of methods of state financial control and the ways of their improvement.

Ключові слова: контроль, державний фінансовий контроль, методичні прийоми, ефективність використання коштів.

Ключевые слова: контроль, государственный финансовый контроль, методические приемы, эффективность использования средств

Key words: control, state financial control, instructional techniques, effective use of funds.

ВСТУП

В сучасних умовах реформування економіки України, відбувається трансформація цілей управління державними фінансами та державною власністю. Основною метою стає підвищення ефективності використання та формування державних ресурсів, забезпечення суспільства якісними соціальними послугами, досягнення відкритості органів влади і державного сектора. Досягнення даних цілей має відбуватись через систему результативного контролю.

МЕТА РОБОТИ полягає у вивченні методичних прийомів контролю та обґрунтуванні впровадження нового методу контролю.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною та інформаційною основою роботи є наукові праці, матеріали періодичних видань, нормативно-правові акти та міжнародні документи. При проведенні дослідження використано методи структурно-логічного аналізу, порівняння та узагальнення методичних прийомів контролю, визначених науковою літературою.

РЕЗУЛЬТАТИ

Ефективна система фінансового контролю в державному секторі забезпечує використання державних коштів, зменшення масштабів порушень, розкрадань фінансових ресурсів та сприяє поліпшенню загальному економічному і соціальному клімату в країні. Державний контроль є обов'язковою функцією управління державними коштами. Контроль не існує сам по собі, це невід'ємна частина регулюючої системи, завдання якої полягає в тому, щоб розкривати відхилення від прийнятих стандартів і пору-

шення принципів законності, ефективності та економії державних коштів. Система повинна виявляти ці проблеми на максимально ранній стадії для їх виправлення, притягнення винних до відповідальності, забезпечення відшкодування втрат і вжиття заходів щодо недопущення таких порушень у майбутньому. Будь-які державні програми реформування та розвитку економіки для їх успішної реалізації мають передбачати ефективну систему державного фінансового контролю. Від того, наскільки якісною буде інформація, що надається системою державного фінансового контролю, залежить обґрунтованість рішень, від яких залежить фінансово-економічна політика держави, фінансово-господарська діяльність бюджетних установ. Отже, ефективність державного фінансового контролю є одним з важливих факторів соціально-економічного та політичного процвітання країни.

Стрімке реформування системи управління державного сектору економіки, призводить до недостатнього розвитку методики бухгалтерського обліку та контролю, що є причиною наявності великої кількості фінансових порушень із року в рік. Прикладом цього є затвердження Національного стандарту бухгалтерського обліку державного сектору 124 «Доходи» [1], який вводить нове для України поняття доходів від обмінних операцій, визначає їх склад та оцінку, проте не розглядає методологію їх обліку та контролю.

Тому подальший розвиток державного фінансового контролю, як науки, неможливо здійснювати без розгляду методологічних засад контролю.

Державний фінансовий контроль, як різновид фінансового контролю та як окрема гілка науки, спрямовуватиме наукове пізнання на економічну систему в частині взаємовідносин у державному секторі економіки, тому й

об'єкт даною науки матиме свої специфічні особливості. Так, у Лімській декларації керівних принципів аудиту державних фінансів встановлено, що об'єктом контролю має бути все управління державними фінансами, незалежно від того, відображені вони в національному бюджеті чи ні [2].

Концепція розвитку державного внутрішнього фінансового контролю на період до 2015 р. об'єктами контролю визначає цілі, стратегії, процеси, функції й завдання, параметри діяльності, управлінські рішення, організаційні формування, їх структурні підрозділи та окремих виконавців [3].

Тобто, за міжнародною практикою, державний фінансовий контроль поширюється не лише на розпорядників бюджетних коштів, а й на приватний сектор економіки, шляхом контролю податкових, кредитних та інших операцій, пов'язаних з рухом, формуванням або використанням фінансових ресурсів держави.

Об'єктом державного фінансового контролю виступатиме державний сектор, його складові, процеси, явища, що в ньому виникають.

Отже, державний фінансовий контроль, як спеціальна економічна наука, базується на науковій та методологічній основі. Він вивчає відносини, що виникають в державному секторі, але з їх особливої сторони – виявлення законності та ефективності використання матеріальних і фінансових ресурсів держави. Дана специфічність зумовлює виникнення особливих методів та методичних прийомів пізнання для вивчення свого предмету.

Метод державного фінансового контролю повністю опирається на загальнонаукові та власні методи пізнання. Так, аналіз методичних прийомів контролю свідчить, що в науковому світі [4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11] відокремлюють загальнонаукові методичні прийоми контролю, а саме: аналіз, синтез, індукція, дедукція, аналогія, моделювання, абстрагування, конкретизація, системний аналіз, функціонально-вартісний аналіз. Наявність даних методів свідчить про належність державного фінансового контролю до економічної науки. Окрім цього розрізняють власні методичні прийоми контролю, які характеризують способи дослідження різних сторін об'єктів контролю на окремому суб'єкті контролю. В залежності від поставлених завдань контролю, застосовуються різноманітні методи контролю. Наприклад, перевірку наявності матеріальних або фінансових ресурсів проводять за допомогою інвентаризації, контрольних замірів; перевірку документів здійснюють з використанням таких методів, як: інформаційне моделювання, камеральні перевірки, нормативно-правове регулювання, групування недоліків, контрольні порівняння на збалансованість окремих показників, перевірка правильності відображення господарських операцій з даних документів у регістрах бухгалтерського обліку та ін.

Найбільш детально дослідження методів контролю наведено в роботах М.Т.Білухи, який об'єднує власні методичні методи контролю в чотири групи: органолептичні, розрахунково-аналітичні, документалістика, узагаль-

нення і реалізації результатів контролю [5]. Аналізуючи склад даних груп, можна стверджувати, що автор пов'язує їх з певним порядком здійснення контролю. Наприклад, органолептичні методи застосовуватимуться на етапі дослідження якісних та кількісних характеристик предмету контролю. Розрахунково-аналітичні – на етапі встановлення причинних зв'язків певних процесів та явищ. Документальні – на етапі відображення господарських операцій в первинних документах, регістрах та звітності.

Узагальнення і реалізація результатів контролю є останнім етапом контролю, на якому відбувається синтез результатів усіх етапів із прийняттям управлінських рішень. Дана група методичних прийомів складається з наступних методів: документування результатів проміжного контролю, аналітичне групування, слідчо-аналітичне обґрунтування, систематизоване групування, прийняття рішень і контролю їх виконання [5].

Розглянуті методичні прийоми свідчать про реалізацію цілей контролю – встановлення достовірності та законності. Однак, в останні роки великого значення набуло встановлення ефективності.

Для реалізації даної цілі державного фінансового контролю, а саме визначення ефективності діяльності суб'єктів державного сектору, вважаємо за необхідне доповнити групу узагальнення і реалізація результатів контролю методом оцінки ефективності використання бюджетних коштів та фінансових ресурсів.

Оцінка ефективності використання матеріальних та фінансових ресурсів держави та окремої бюджетної установи передбачає раціональність та практичну обґрунтованість необхідності їх витрачання. Реалізувати на практиці даний метод складно, адже ефективність можна розглядати у різних аспектах: в економічному, соціальному, екологічному, технологічному та ін. Так як державний фінансовий контроль належить до економічних наук, вважаємо доцільним розглядати економічну ефективність від використання державних коштів. Економічна ефективність може визначатись за різними методиками, наприклад: за відсутністю необґрунтованих витрат; за оптимальним співвідношенням між витратами та корисним ефектом; досягнення оптимального результату з мінімальними витратами. Однак, економічна ефективність в державному секторі може бути досягнута й за допомогою використання внутрішніх резервів з формування доходів бюджету, таких як від обмінних операцій.

Наявність багатої кількості підходів до оцінки ефективності свідчить про відсутність єдиних методик оцінки ефективності. Одним з можливих підходів до оцінки ефективності використання бюджетних коштів, є метод, зазначений у працях В. В. Бурцева [9]. Даний метод набув широкого поширення в міжнародній практиці. Відповідно до нього, загальна (соціальна) ефективність державних вкладень (Е соц.) розраховується за формулою:

$$E_{\text{соц.}} = E_{\text{ек.}} + E_{\text{еф.}} + E_{\text{пр.}} \quad [9],$$

де $E_{\text{ек.}}$ = Z/V – коефіцієнт економії бюджетних ресурсів (Z – загальні витрати на проведення державної програми; V – обсяг бюджетних коштів, спрямованих на фі-

нансування державної програми);

$E_{ef} = V/Z$ - коефіцієнт економічної ефективності державної програми, що фінансується (V - загальний результат від проведення державної програми);

$E_{pr} = E/V$ - коефіцієнт соціальної продуктивності державної програми (E - соціальний ефект - зріст зайнятості і т.д. при реалізації державної програми).

Дана методика дозволяє встановити, за рахунок чого відбулась зміна загальної ефективності державних вкладень [9].

ВИСНОВКИ

Успішність побудови ефективної системи державного фінансового контролю залежить від розробки та впровадження методичних прийомів його проведення. Сучасний стан фінансового контролю в державному секторі підтверджує необхідність його вдосконалення. З цією метою, пропонується ввести метод оцінки ефективності використання бюджетних коштів. Дане впровадження дозволить оцінити ефективність використання фінансових ресурсів та встановити її соціальний ефект.

Література:

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 124 «Доходи»: затв. наказом Мінфіну України від 24.12.2010 N 1629 та зареєстровано Мін'юстом від 20.01.2011 р. за N 89/18827. [Електронний ресурс], Режим доступу: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/archive/main?cat_id=83023

2. Лімська декларація керівних принципів контролю: прийнята IX Конгресом Міжнародної організації вищих контрольних органів (INTOSAI) у 1977 році. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/>

laws/show/604_001

3. Концепція розвитку державного внутрішнього фінансового контролю на період до 2017 року: затв. розпорядженням Кабміну України від 24.05.2005 р. N 158 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/158-2005-%D1%80>

4. Сергій Володимирович Бардаш. Контроль діяльності суб'єктів господарювання: гіпотези та версії порушень [Текст] : монографія / С. В. Бардаш. - К. : КНТЕУ, 2008. - 312 с.

5. Білуха М. Т., Микитенко Т. В. Фінансовий контроль: теорія, ревізія, аудит : Підручник. - К.: Українська академія оригінальних ідей. - 2005. - 888 с.: іл.

6. Басанцов І. В. Державний фінансовий контроль: регіональні аспекти: Монографія. - Київ: Видавничий дім «Корпорація», 2006. - 234 с.

7. Рогозян Л.Є., Вахлакова В.В. Ревізія і контроль: Навч. посібн. - Алчевськ: ДонДТУ, 2008. - 209 с.

8. Гуцаленко Л.В. Державний фінансовий контроль. Навчальний посібник / Гуцаленко Л.В., Дерій В.А., Коцупатрій М.М. / К.: Видавничо-книготоргівельна компанія «Центр навчальної літератури». 2009. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://pidruchniki.ws/15840720/finans/dorzhavnij_finansoviy_kontrol_-_gutsalenko_lv

9. Бурцев В. В. Организация системы государственного финансового контроля в Российской Федерации: теория и практика. - М.: Издательско-торговая корпорация «Дашков и К», 2002 - 496 с.

10. Шпиг А.А. Ревизия и контроль в торговле / А.А. Шпиг. - М.: Экономика, 1982. - 232 с.

11. Белов Н.Г. Контроль и ревизия в сельскохозяйственных предприятиях. [учебник для студентов с.-х. вузов]. / Н.Г. Белов. - М.: Статистика, 1976. - 360 с.

КОНСУЛЬТАЦІЇ

Здаючи квартиру в оренду – задекларуйте свій дохід

Якщо фізична особа-орендар нерухомого майна не є суб'єктом господарювання, то відповідальним за нарахування та сплату (перерахування) податку до бюджету є орендодавець.

При цьому такий орендодавець самостійно нараховує та сплачує податок до бюджету у строки, встановлені для квартального звітного періоду. А саме: протягом 40 календарних днів, після останнього дня такого звітного кварталу. Сума отриманого доходу, сума сплаченого протягом звітного податкового року податку та податкового зобов'язання за результатами такого року відображаються у річній податковій декларації.

Крім того, у разі нотаріального посвідчення договору

оренди об'єктів нерухомості, нотаріус зобов'язаний надіслати інформацію про такий договір органу державної податкової служби за податковою адресою платника податку – орендодавця.

Нагадуємо, що особливості нарахування (виплати) та оподаткування доходу від надання нерухомості в оренду визначені ст. 170 Податкового кодексу України від 2 грудня 2010 року №2755-VI.

За матеріалами офіційного потралу Державної податкової служби України